

Plagiatul – o plagă academică endemică. Scurte considerații

Plagiarism – An Endemic Academic Wound. Short Considerations

George PELICAN¹

Rezumat: În contextul unei legislații naționale cu deficiențe vădite, în pofida interesului cotidian major îndreptat asupra acestui subiect, prezenta lucrare a fost realizată cu scopul de a expune într-un mod sintetic implicațiile sociale și juridice ale fenomenului plagiatului, precum și de a analiza legătura acestei noțiuni cu legislația drepturilor de autor, încercând, în același timp, să clarifice numeroasele aspecte controversate existente în doctrină.

Cuvinte-cheie: plagiat; autoplăgiat; etică și deontologie; integritate academică; drepturi de autor; controversate; analiză comparativă.

Abstract: In the context of an obviously deficient national legislation, despite the great actual interest on the respective subject, the following paper was made for the purpose of briefly revealing the social and juridical implications of the phenomenon of plagiarism, but also in order to analyse the connection of this topic with the copyright legislation, at the same time aiming to clarify the considerable controversy among the publish literature.

Keywords: plagiarism; self-plagiarism; ethics and deontology; academic integrity; copyright; controversy; comparative analysis.

¹ auditor de justiție (e-mail: revistathemis@inm-lex.ro).

I. Considerații preliminare. Repere istorice și elemente de actualitate

Privit în mod indubitabil ca o formă de încălcare a onestității, dar mai cu seamă a integrității și a deontologiei academice, fie într-o manieră grosolană, fie într-una prezumtiv subtilă, categorisit deseori chiar ca o formă de corupție, de fraudă intelectuală, plagiatul reprezintă, înainte de a fi analizat din punct de vedere juridic, **o problemă esențialmente relativă la moralitate**, la etică și demnitate, indiferent de tipul creației plagiata ori domeniul de care aceasta aparține. Extrem de sugestivă în acest sens este și etimologia cuvântului, întrucât termenul de plagiat provine din „*plagiarius*”, noțiune ce se poate traduce prin răpitor de copii sau de sclavi².

Recunoscut în doctrină³ drept un **concept existent încă din epoca antică a lumii grecești, respectiv a celei romane**, plagiatul nu se limitează la un anumit domeniu de referință și nici la o anumită modalitate de săvârșire, din motive ușor comprehensibile. Cu toate acestea, în cadrul prezentei lucrări urmează a fi tratat exclusiv plagiatul privind operele scrise, acesta comportând o deosebită importanță prin prisma incidenței sale. În acest sens, cu precădere va fi evidențiat faptul că acest fenomen a cunoscut o amploare remarcabilă în special în perioada ultimilor 10 ani, consolidându-și, fără doar și poate, o poziție constant fruntașă între temele de interes public, țara noastră nefăcând excepție de la această situație factuală. În concret, trebuie subliniat că intensificarea în special publică a fenomenului nu derivă sub nicio formă din creșterea subită a numărului de plagiatori odată cu trecerea timpului, ci a numărului plagiatelor descoperite, în virtutea permanentei dezvoltări a domeniului tehnologic, în special datorită creării și perfecționării continue în decursul ultimei decade a unei multitudini de softuri și programe susceptibile a detecta plagiatul.

² M. Dănilă, „Considerații privind plagiatul din perspectiva originalității operei și dreptului de citare. Autoplagiatul și protecția ideilor, pledoariilor și a predicilor”, *Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale nr. 3/2015*, pag.58.

³ Pentru dezvoltări, a se vedea E. Walterscheid - *Early Evolution of the United States Patent Law: Antecedents* (Part 1), în J. Pat. 1 Trad. Off. Soc'y, nr. 76, 1994, pag.697 și urm., în special pag.702, *apud*. R. Dincă, „Natura juridică a drepturilor de proprietate intelectuală”, 2007, *Revista română de drept privat nr. 3*, articol disponibil integral pe platforma www.idrept.ro.

Extrem de relevantă sub acest aspect este menționarea ultimei **statistici**⁴ efectuate la nivel european cu privire la fenomenul plagiatului, conform căreia se desprind două concluzii dureros de pertinente, respectiv aceea că România prezintă **cea mai ridicată rată a plagiatelor** descoperite pe tărâmul Uniunii, și anume 26.1% din totalitatea operelor verificate, valoare aproape dublă în comparație cu media europeană **(i)**, precum și aceea că incidența cazurilor de plagiat este cu mult mai ridicată în statele din regiunea estică a Europei, țări ale căror niveluri de trai și de educație sunt considerabil inferioare raportat la țările vestice **(ii)**. De asemenea, conform unui alt studiu⁵ și mai recent efectuat, de data aceasta la nivel global, România este țara cu cel mai mare număr de articole științifice eliminate din cuprinsul publicațiilor de specialitate ca urmare a nerespectării normelor de conduită în cercetarea științifică, prin raportare la totalul fondurilor alocate pentru cercetare **(i)** și de asemenea, ocupă locul secund în topul țărilor cu cel mai mare număr de articole retrase raportat la totalul articolelor publicate, în urma descoperirii plagierii **(ii)**. Cu toate acestea, nu trebuie pierdut din vedere că rezultatele unor asemenea statistici pot fi adeseori înșelătoare, deoarece, astfel cum a mai fost arătat⁶, în multe țări se preferă mușamalizarea scandalurilor legate de plagiate.

Din punct de vedere **istoric**, primele suspiciuni de plagiat atestate în literatura de specialitate⁷ privesc o serie de poeme ale lui Homer, care i-ar fi copiat pe cale orală pe alți poeți ai Antichității, acuzațiile fiind însă, din motive lesne de înțeles, lipsite de probe materiale. În legătură cu operele tipărite, bănuielile inițiale de plagiat se referă la scrierile filosofice ale renumitului savant Aristotel, care ar fi fost,

⁴ Statistică valabilă pentru anul 2014, prezentată în cuprinsul materialului disponibil la adresa de internet http://famp.ase.ro/wp-content/uploads/2017/02/Cabanis_RO_mapa-conferintei-AWRUAP.pdf, ultima dată accesat la 04.04.2021.

⁵ Studiul este disponibil în integralitate la adresa <https://www.sciencemag.org/news/2018/10/what-massive-database-retracted-papers-reveals-about-science-publishing-s-death-penalty>, ultima dată accesat la 04.04.2021.

⁶ Pentru explicații suplimentare, a se citi V. Roș, C.R. Romițan, A. Livădariu, „Doctoratele în Franța. Plagiate și autoplagiate în universitățile franceze”, articol disponibil online la adresa de internet <https://www.universuljuridic.ro/doctoratele-in-franta-plagiate-si-autoplagiate-in-universitatile-franceze/>, ultima dată accesat la 04.04.2021.

⁷ A se vedea, în acest sens, B. Florea – *Reflecții despre plagiat*, Ed. Hamangiu, București, 2018, pag. 9.

În fapt, doar o serie de copii ușor dezvoltate ale lucrărilor lui Platon, și acesta din urmă fiind, însă, la rândul său, presupus a se fi inspirat din teoriile lui Socrate. Mai târziu⁸, în epoca modernă, nu au fost la adăpost de critici ori dubii cu privire la originalitate nici creațiile unor personalități de geniu precum scriitorul William Shakespeare, „părintele” dramaturgiei franceze Moliere sau filosoful Georg Wilhelm Friedrich Hegel, precum și multe alte figuri proeminente ale vremii. Cu toate acestea, în lipsa existenței oricărei reglementări a plagiatului ori a drepturilor de autor până spre a doua jumătate a secolului al XIX-lea, cazurile anterior evocate nu au putut antama răspunderi ori alte consecințe juridice în sarcina autorilor, rămânând la stadiul de simple chestiuni controversate privind demnitatea ori onoarea.

În istoria țării noastre, pe lângă pleiada de acuzații neprobate de plagiat aduse la adresa unor somități ale secolelor XIX-XX, cu precădere în domeniul literaturii (e.g. Mihai Eminescu, Dimitrie Gusti, Lucian Blaga, George Coșbuc și alții), au existat cel puțin două scandaluri zguduitoare de plagiat – teza de licență a reputatului jurist Constantin Hamangiu (*n.n.* în mod ironic, obiectul lucrării purta chiar asupra proprietății intelectuale, iar autorul a fost chiar artizanul primului cadru legal general privind plagiatul în România), considerată de o parte a doctrinei⁹ drept un plagiat grosolan, indiscutabil după teza de doctorat a unui ilustru jurist francez (*n.n.* dar rămas la simplul stadiu de alegație nefondată, în lipsa oricărui litigiu pe acest subiect), respectiv procesul de plagiat pierdut¹⁰ de dramaturgul I.L. Caragiale în legătură cu nuvela „Năpasta”, acesta din urmă fiind succedat de acuzațiile rămase neprobate referitoare la plagierea, de asemenea, a nuvelei „Kir lanulea”.

Analizând evoluția cazurilor de plagiat din ultima decadă, suspicionate ori demonstrate, atât pe plan intern, cât și pe plan internațional, se observă că atenția publică a fost în mod constant acaparată îndeosebi de plagiatele din domeniul

⁸ *Idem*, pag. 12-13.

⁹ Exemplificativ, indicăm M.-C. Ghenghea, Două cazuri de plagiat în România veacului al XIX-lea, în M. Bălan, G. Leancă (coordonatori), *Cultură juridică, stat și relații internaționale în epoca modernă. Omagiu Profesorului Corneliu-Gabriel Bădărău*, Ed. Univ. A.I.C., Iași, 2016, pag. 146. În același sens, A. Dobrescu, „Lupul moralist: Const. N. Hamangiu”, *Adevărul literar și artistic*, anul XIV, nr. 754, 8 februarie 2005, pag.10 și 13.

¹⁰ V. Roș, „Plagiatul, plagiomania și deontologia”, articol disponibil integral la adresa https://www.juridice.ro/essentials/475/plagiatul-plagiomania-si-deontologia#_ftnref18, ultima oară accesat la 04.04.2021.

cercetării științifice, mai precis de subiectul copierii tezelor de doctorat, fiind, astfel, deconspirate, cu ajutorul instrumentelor moderne de detectare a gradului de similitudine, un număr impresionat de lucrări prezumate originale, dar, în fapt, transcrise mai mult sau mai puțin în regim „copy-paste”, aparținând unor personalități marcante, cu precădere din lumea politică. Prin raportare la ipotezele anterior prezentate, de data aceasta cazurile recente de plagiat au generat, pe lângă firescul efect de stigmatizare asupra persoanei plagiatorului, consecințe diverse, atât juridice – atragerea de răspunderi civile, administrativ-disciplinare ori, după caz, penale ca urmare a nerespectării legislației privind plagiatul ori a încălcării reglementărilor din domeniul proprietății intelectuale, cât și non-juridice, dar la fel de importante, precum obligația morală de a demisiona dintr-o funcție electivă, sub imperiul oprobriului alegătorilor (amintim, cu titlu exemplificativ, cazul plagiatului aparținând lui Pal Schmitt, care a demisionat în anul 2012 din funcția de Președinte al Republicii Ungare, ca urmare a retragerii titlului de doctor, ori cel al lui Karl-Theodor zu Guttenberg, politician german ce și-a prezentat demisia din funcția de Ministru al Apărării al Germaniei în anul 2011, pentru aceleași considerente).

II. Sedes Materiae. Definiția noțiunilor de „plagiat” și „autoplaciat”. Autorul și elementele reproducerii. Scurte considerații privind procedura de constatare și sancționare a plagiatului, cu referire la domeniul cercetării doctorale

a. Sediul materiei

Conceptul de „plagiat” își găsește reglementarea în *Legea nr. 206/2004 privind buna conduită în cercetarea științifică, dezvoltarea tehnologică și inovare*, act normativ care se corelează cu procedurile prevăzute în *Legea nr. 1/2011 privind educația națională, modificată și completată prin OUG nr. 4/2016*, precum și cu dispozițiile *Legii nr. 319/2003 privind Statutul personalului de cercetare-dezvoltare*, respectiv ale *HG nr. 681/2011 privind aprobarea Codului studiilor universitare de doctorat*, modificată și completată prin *HG nr. 134/2016*.

Este important a indica, pe de o parte, faptul că termenii de „plagiat” și „autoplaciat” sunt definiți și uzitați exclusiv în conținutul *Legii nr. 206/2004*, niciun alt act normativ intern nefăcând referire la aceste noțiuni și pe de altă parte, că definițiile legale și aplicabilitatea termenilor în cauză diferă de înțelesul uzual, din dicționar, al acestora.

Plagiatul este definit legal în conținutul art. 4 alin. (1) lit. d) din lege ca fiind „expunerea într-o operă scrisă sau o comunicare orală, inclusiv în format electronic, a unor texte, expresii, idei, demonstrații, date, ipoteze, teorii, rezultate ori metode științifice extrase din opere scrise, inclusiv în format electronic, ale altor autori, fără a menționa acest lucru și fără a face trimitere la sursele originale”. Noțiunea de *autoplăgiat*, prevăzută la art. 4 alin. (1) lit. e) din același act normativ, are în vedere aceleași aspecte, cu unica deosebire că sursa reproducerii este, de data aceasta, o creație anterioară a aceluiași autor ori a acelorași autori. Așadar, se observă că interdicția legală nu vizează preluarea în sine a unor idei, texte ori alte asemenea, ci se raportează exclusiv la reproducerea acestora fără precizarea existenței unei reproduceri și fără indicarea sursei originale de inspirație. Ca o paranteză, este necesar a sublinia faptul că rațiunea reglementării și sancționării autoplăgiatului, întocmai cum a fost accentuat în doctrină¹¹, rezidă în aceea că autorului unei lucrări ar fi nerezonabil să i se permită obținerea de avantaje multiple pe seama aceleiași lucrări personale preexistente, disimulate, practic, într-o lucrare aparent nouă, originală.

b. Condițiile plagiului. Persoanele care pot avea calitatea de plagiat în accepția legii

Pentru a ne afla în prezența unui plagiat ori autoplăgiat, este nevoie, în opinia noastră, de întrunirea cumulativă a două condiții obiective, și anume preluarea (s.n. reproducerea unuia sau mai multor elemente dintre cele cuprinse în definiția legală precitată) fără a specifica acest fapt și fără indicarea operei de referință (i), iar sursa plagiatului ori a autoplăgiatului să conștie într-o lucrare originală, să îmbrace o formă concretă de exprimare și să fie susceptibilă de aducere la cunoștința publicului general¹² (ii).

Relativ la aceste condiții corelative, o serie de lămuriri adiționale cu relevanță incidentală se impun a fi făcute. În primul rând, nu ne raliem la opinia¹³ conform

¹¹ A se citi V. Roș, C.R. Romițan, A. Livădariu, *op. cit.*

¹² Printre alții, amintim G. Gheorghiu, I. Lisnic, „Unele considerații cu privire la contrafacere și plagiat”, articol disponibil în integralitate la adresa de internet <https://www.universuljuridic.ro/unele-consideratii-cu-privire-la-contrafacere-si-plagiat/>, ultima oară accesat la data de 04.04.2021.

¹³ De pildă, a se vedea M. Florescu, „Plagiatul. Scurte considerații”, 2012, *Pandectele Săptămânale*, nr. 21, pag.9 și S. Florea, „Plagiatul și încălcarea drepturilor de autor”, 2017, *Revista Română de Drept Privat* nr. 1, articol disponibil integral pe platforma www.idrept.ro.

căreia este imperios necesară existența elementului volitiv specific sub forma intenției de a plagia și de a prezenta lucrarea plagiată drept o creație personală, neexistând niciun motiv temeinic care să susțină această condiție prezumtiv indispensabilă propusă în literatura de specialitate. Aceasta deoarece legea nu cuprinde nicio specificație în legătură cu latura subiectivă, ci are în vedere simpla comitere a plagiatului, indiferent dacă aceasta este intenționată ori este rezultatul unei culpe constând în, spre pildă, erori de documentare sau chiar ignoranța autorului. Or, având în vedere că dispoziția nu este una penală, ipoteză în care fapta produsă din culpă nu ar fi fost incriminată în lipsa unei mențiuni exprese și raportându-ne la adagiul latin *ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus*, interpretul nu poate adăuga la raționamentul ce se desprinde în mod explicit din dispozițiile legii, respectiv acela că legiuitorul a dorit să sancționeze simpla producere a rezultatului.

În al doilea rând, deși o parte minoritară¹⁴ a doctrinei a argumentat în sensul că nu ar fi necesară întrunirea condiției ca sursa plagiatului să conștie într-o operă originală, în jurisprudență¹⁵ și în literatura de specialitate¹⁶ mai recentă a fost statuat în sensul contrar celor afirmate, cu motivarea că „ideile sunt libere și nu pot

De asemenea, a se vedea T. Bodoașcă, A. Murgu, „Opinii privind semnificația juridică a plagiatului”, articol disponibil online la adresa de internet <https://www.universuljuridic.ro/opinii-privind-semnificatia-juridica-plagiatului/>, ultima oară accesat la data de 04.04.2021. În sens contrar, respectiv în susținerea opiniei noastre, menționăm E. Socaciu, C. Vică și alții, *etică și integritate academică*, Ed. Univ. din București, București, 2018, pag.111.

¹⁴ S. Florea, *op. cit.*

¹⁵ A se citi ICCJ, Dec. civ. nr. 8/2011, disponibilă integral la adresa <http://www.scj.ro/1093/Detalii-jurisprudenta?customQuery%5B0%5D.Key=id&customQuery%5B0%5D.Value=81793>, consultată ultima oară la 04.04.2021.

¹⁶ În acest sens, a se vedea A. Livădariu, „Plagiatul - scurte considerații din perspectivă juridică”, 2015, în *Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale nr. 1*, pag. 25, precum și M. Florescu, *op.cit.* pag.9, respectiv A. Speriuși-Vlad, „Despre plagiat, dreptul de autor și protejarea ideilor sau o teorie coerentă a plagiatului”, articol disponibil în integralitate la adresa <https://www.juridice.ro/481416/despre-plagiat-dreptul-de-autor-si-protejarea-ideilor-sau-o-teorie-coerenta-a-plagiatului.html>, ultima dată accesat la 04.04.2021.

să aparțină în exclusivitate nimănui¹⁷, astfel încât o operă prin esență lipsită de originalitate nu poate fi protejată juridic. Din această perspectivă, suscită un deosebit interes accentuarea faptului că originalitatea (*sublinierea noastră* trăsătură interpretată în sensul legislației drepturilor de autor, aplicabilă aici prin analogie) nu trebuie raportată¹⁸ la elemente de noutate ori la criterii obiective precum ideile, expresiile, teoriile și altele luate *per se*, ci va fi evaluată exclusiv subiectiv, prin aceea că opera în cauză prezintă amprenta personalității autorului, aportul intelectual propriu și deci, original, evidențiindu-se prin modul în care respectivele idei, expresii și alte elemente privesc *ut singuli* sunt expuse¹⁹. Cu toate acestea, ideea de originalitate este de cele mai multe ori relativă și de aceea trebuie tratată cu deosebită reticență, luând în considerare faptul că adesea se întâmplă ca un autor să preia în mod exhaustiv expunerile prealabile ale unui alt autor, disimulând reproducerea completă prin utilizarea unor reformulări atente menite a crea o falsă impresie de autenticitate. În acest sens, rămâne cu adevărat antologică replica prezentă în una dintre piesele de teatru scrise de către dramaturgul Wilson Mizner – „*Dacă furi de la un autor este plagiat; dacă furi de la mai mulți este cercetare*”. De asemenea, în pofida celebrului citat atribuit dramaturgului american William Inge – „*Ce este originalitatea? Un plagiat nedescoperit*”, originalitatea prin ipoteză este invariabil presupusă relativ²⁰, incumbând mereu în sarcina plagiatorului obligația de a răsturna această prezumție, în scopul dovedirii lipsei de originalitate a sursei sale de reproducere, astfel încât opera acestuia să nu poată fi apreciată drept plagiat în accepția legii.

¹⁷ A se consulta V. Roș, A. Livădariu, „Controversata problemă a protecției ideilor în dreptul român”, 2017, Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale nr. 2, pag.45.

¹⁸ În această privință, C.R. Romișan, „Condiții cerute pentru protecția operelor în cadrul dreptului de autor”, 2007, Revista de Științe Juridice nr. 1, articol disponibil integral la <http://drept.ucv.ro/RSJ/images/articole/2007/RSJ1/A10RomitanCiprian.pdf>, accesat ultima oară la data de 04.04.2021.

¹⁹ În acest context, evidențiem faptul că au existat și încă subzistă extrem de multe divergențe atât în practică, cât și în doctrină, nu doar pe plan intern, ci și în dreptul comparat, privind interpretarea originalității din perspectivă obiectivă ori subiectivă. Cu toate acestea, opinia majoritară tinde spre teza învederată supra. Pentru dezvoltări, a se vedea A.-M. Drăgan, „Originalitatea, condiție fundamentală pentru protecția dreptului de autor”, 2019, Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale nr. 3, pag. 20-29.

²⁰ A se citi, în această privință, M. Florescu – *op. cit.*, pag.10

Nu în ultimul rând, în aceeași ordine de idei trebuie precizat că, în considerarea celor anterior expuse, distincția dintre un plagiat și o operă autentică, ori dintre un plagiat și o operă cu simple deficiențe de citare este de foarte multe ori aproape imposibil de realizat în mod exact, constituind strict o chestiune bazată pe apreciere²¹, mai ales în cazul unor plagiate subtile, aparent elevate, urmând a fi stabilit măcar cu aproximație gradul de severitate²² al reproducerii.

Cu privire la persoanele care pot avea calitatea de plagiator prin prisma corelării dispozițiilor legale incidente, dat fiind ca acest aspect a fost tratat deja în mod exhaustiv²³, fără a comporta discuții suplimentare, ne rezumăm doar la a reține că reglementarea plagiatului are în vedere exclusiv persoane ce se află în desfășurarea unor activități științifice de cercetare-dezvoltare, prevăzute în Legea nr. 319/2013, categorie în care se încadrează inclusiv cadrele didactice ori studenții doctoranzi, dar din care prin ipoteză vor fi exceptate oricare alte categorii de persoane, cum ar fi studenții aflați în cicluri de licență, masterat ori alte cicluri educaționale. Merită menționat faptul că simpla preluare de către doctorand în teza sa de doctorat a unor fragmente din operele sale publicate anterior nu este susceptibilă de a reprezenta un autoplagiat, cu condiția ca respectivele opere să fi fost redactate în perioada de pregătire a doctoratului, constituind activități de cercetare pentru susținerea tezei de doctorat²⁴.

Ceea ce frapează în legătură cu cele arătate este împrejurarea că sfera de incidență a plagiatului în mod regretabil nu vizează și persoanele care desfășoară activitate de cercetare în mod independent și care pot astfel obține beneficii injuste și nesancționabile, vidul legislativ generând în acest fel o discriminare inacceptabilă, astfel cum deja a fost semnalat în literatura de specialitate²⁵.

c. Atestarea și sancționarea plagiatului în cadrul studiilor doctorale

²¹ A se vedea M. Florescu – *Idem*, pag.12

²² E. Socaciu, C. Vică și alții, *op. cit.*, pag.111

²³ În acest sens, fără ca enumerarea sa fie exhaustivă, a se citi S. Florea – *op. cit.*; E. Socaciu, C. Vică și alții – *Ibidem*.

²⁴ Pentru această perspectivă, a se vedea B. Florea, *op. cit.*, pag.39.

²⁵ V. Roș, A. Livădariu, *op. cit.*, pag.56.

Conform normelor legale, plagiatul și autoplagiatul constituie *grave abateri* de la buna conduită impusă în cercetarea științifică, a căror constatare, respectiv sancționare se află în competența unor organe special create ori abilitate în acest sens, iar nu a instanțelor judecătorești, acestea din urmă putând doar interveni *ex post facto* pentru a cenzura hotărârile emise de organele competente. Dintre toate normele în cauză, prezintă în mod special relevanță subiectul plagiatelor incidente în studiile doctorale, a căror stabilire, respectiv pedepsire urmează o serie de pași procedurali – mai întâi, o comisie de experți din cadrul unei entități fără personalitate juridică, aparținând Ministerului Educației, denumită Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare - C.N.A.T.D.C.U., formulează un raport preliminar asupra veridicității ori reproducerii unei lucrări pretinse ca fiind autentică, raport față de care se pot formula obiecțiuni, care vor fi rezolvate în fața unei alte comisii de experți desemnată *ad-hoc*; apoi, acest raport este supus votului în cadrul Consiliului General al respectivei entități, format tot din specialiști în domeniu, care, cu majoritate simplă, fie constată autenticitatea operei supusă verificării, fie realizează o propunere către Ministrul Educației în vederea aplicării uneia sau a multor dintre următoarele sancțiuni: retragerea titlului de doctor, retragerea calității de conducător de doctorat, retragerea acreditării școlii doctorale, ceea ce implică retragerea dreptului școlii doctorale de a organiza concurs de admitere pentru selectarea de noi studenți-doctoranzi. Deși C.N.A.T.D.C.U. este un organism prin esență *consultativ*, care emite *propuneri*, decidentul final, recte ministrul, are un rol exclusiv formal în această procedură, fiind obligat să admită propunerea (*n.n.* ceea ce conferă un caracter extrem de contradictoriu procedurii, dat fiind că Regulamentul de funcționare a acestui for consultativ, deși adoptat ulterior, contrazice flagrant dispoziția din Legea Educației care prevede că ministrul *poate admite sau respinge* propunerea primită). În final, merită relevat faptul că ordinul de retragere a titlului de doctorat emis de către Ministrul Educației, poate fi atacat în contencios-administrativ doar pentru considerente extrinseci, de legalitate, iar nu pe unele intrinseci, legate de analiza calității lucrării identificate ca fiind plagiată.

Astfel cum deja a mai fost semnalat²⁶, fără a detalia în mod special acest aspect, deoarece excedează obiectului prezentului studiu, se impune a fi precizată

²⁶ A se vedea I. Popa, „Procedura constatării și sancționării plagiatului – o procedură osificată, contradictorie, necredibilă, costisitoare ș.a.m.d.”, articol disponibil integral la adresa <https://www.juridice.ro/625345/procedura-constatarii-si-sanctionarii-plagiatului-o->

împrejurarea că legislația sus-menționată nu este deloc la adăpost de critici, deoarece conține o serie de inadvertențe ori contradicții vădite și presupune o procedură extrem de greoaie, îndelungată și îndeosebi lipsită de transparență, în ciuda faptului că a suferit multe modificări și completări în ultimii ani și a fost în mod constant aflată în centrul a numeroase dezbateri publice.

III. Legislația plagiatului și cea privind drepturile de autor. Analiză comparativă. Alternanța ori cumulul remediilor oferite

În urma adoptării legislației privind plagiatele, dar mai ales în urma modificărilor și completărilor adiacente efectuate în decursul timpului, atât în practică, cât și în literatura de specialitate au existat și continuă să existe serioase **confuzii ori interpretări divergente** privind raportul dintre noțiunile de „**plagiat**” și „**contrafacere**” (*n.n.* în lipsa unei definiții legale, în ceea ce privește **contrafacerea** în domeniul drepturilor de autor, a se înțelege reprezentarea, reproducerea integrală sau parțială ori punerea la dispoziția altei persoane a unei opere²⁷, creații și alte asemenea elemente protejate conform legislației proprietății intelectuale, fără a avea consimțământul prealabil al persoanei ce este titularul dreptului de autor asupra operei în cauză), cât și în legătură cu existența unei simple încălcări a normelor academice de redactare ori a unei reale atingeri aduse drepturilor de autor. Cu toate acestea, în cele ce succedă vom încerca să arătăm, într-o modalitate cât mai succintă, asemănările și deosebirile dintre dispozițiile incidente din *Legea nr. 206/2004 privind buna conduită în cercetarea științifică, dezvoltarea tehnologică și inovare* și *Legea nr. 8/1996 privind drepturile de autor*, precum și să expunem situațiile în care conceptele de „plagiat” și „contrafacere” se disting ori, deopotrivă, pot coexista.

În primul rând, facem mențiunea prealabilă că **raportul dintre cele două acte normative nu poate fi unul de tipul lege generală – lege specială**, contrar

[procedura-osificata-contradictorie-necredibila-costisitoare-s-a-m-d.html](#), ultima oară accesat la data de 04.04.2021.

²⁷ A. Circa, *Considerații cu privire la acțiunea în contrafacere*, în Liber Amicorum IOAN LEȘ. Contribuții la studiul dreptului privat, Ed. Universul Juridic, București, 2017, pag.309.

interpretării propuse de o parte a doctrinei²⁸. Într-adevăr, nu poate fi contestat faptul că plagiatul se obiectivează într-o ingerință mediată în dreptul moral referitor la paternitatea operei autorului²⁹, prevăzut și protejat de art. 10 lit. b) din Legea nr. 8/1996. Totuși, nu trebuie pierdut din vedere un aspect ce reiese în chip neîndoielnic încă din titlul celor două legi amintite, și anume obiectul de reglementare distinct al celor două acte normative – în vreme ce Legea nr. 206/2004 are ca obiect *buna conduită în cercetarea științifică*, Legea nr. 8/1996 se referă la *dreptul de autor*. În acest sens, în conformitate cu dispozițiile art. 4 din Legea nr. 206/2004, acest act normativ protejează texte, expresii, idei și alte asemenea elemente privite *ut singuli*, pe când Legea nr. 8/1996 nu folosește și nu se referă în nicio circumstanță la ideea de plagiat ori autoplăgiat, **consacrând protecția operei în întregul său** (art.7), privită drept creație intelectuală proprie și originală, respectiv a modalității finale de exteriorizare a textelor, expresiilor, ideilor și alte asemenea elemente pe care opera se fundamentează (*n.n.* în fapt, este vorba de protecția conferită însăși amprentei personalității autorului). Acesta este și motivul pentru care art. 9 din Legea nr. 8/1996 exceptează *expressis verbis* de la protecția legală a dreptului de autor *ideile* prezentate într-o operă, indiferent de modalitatea de exprimare. Prin urmare, **operațiunea de preluare a unor simple idei ar putea constitui cel mult o faptă de plagiat³⁰ dacă sunt îndeplinite condițiile enunțate în cele ce precedă**, așadar neputând fi atrase sancțiuni în baza legislației de proprietate intelectuală. Chiar dacă ar putea părea atipică, această concluzie constituie consecința directă și neechivocă a unei reglementări asumate de către legiuitor.

În al doilea rând, trebuie efectuate precizări suplimentare relative la elementele faptelor de plagiat, respectiv contrafacere, precum și în legătură cu persoanele ce le pot comite și sancțiunile la care se expun. Suprapunând definiția plagiatului din art. 4 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 206/2004 peste elementele protejate prin prisma dreptului de autor, în acord cu cele prevăzute în conținutul art. 7 din Legea nr.

²⁸ Printre altele, amintim G. Gheorghiu, I. Lisnic, *op. cit.*, precum și D. Negrilă, „Protecția ideilor prin drept de autor. Aplicare în domeniul Codului studiilor universitare de doctorat”, 2017, Revista Română de Dreptul Proprietății Intellectuale nr. 1, pag.29.

²⁹ În susținerea acestei opinii, a se vedea A. Speriuși-Vlad, *op. cit.*, pag.90.

³⁰ Pentru această teză, a se citi B. Florea, „Considerații privind dreptul și obligația de citare”, 2017, Revista Română de Dreptul Proprietății Intellectuale nr. 3, pag.47, precum și S. Florea, *op. cit.*

8/1996, rezultă că **doar ideea preluării de texte, fragmente de text ori expresii din opera altui autor reprezintă un element constitutiv comun al noțiunilor de plagiat, respectiv contrafacere**. De asemenea, o *conditio sine qua non* în ambele ipoteze este ca operele din care a avut loc reproducerea **să fie originale, fără a fi necesară expunerea publică prealabilă**³¹ a acestora, deoarece protecția conferită de lege operează de la însuși momentul conceperii.

Totuși, spre deosebire de situația plagiatului, contrafacerea poate fi săvârșită de orice persoană, nu doar de persoane ce desfășoară activități de cercetare-dezvoltare (i), poate fi efectuată chiar și în cazul în care au fost specificate corespunzător faptul preluării și sursa de informare (ii) și totodată, încălcarea drepturilor de autor nu poate fi stabilită și penalizată decât dacă este respectat termenul legal de protecție a respectivelor drepturi, conform legii (iii). De asemenea, diferă și sancțiunile aferente fiecărei ipoteze, în cazul contrafacerii putând opera chiar și răspunderea penală, nu doar cea civilă ori administrativă, în condițiile art. 197 din Legea nr. 8/1996. Nu în ultimul rând, întreaga procedură de constatare și sancționare a plagiatului, respectiv a încălcării dreptului de autor, este diferită (cu referire la competența de soluționare a cauzei, la căile de atac existente, precum și altele asemenea).

În al treilea rând, în raport de argumentele antereferite, reținem că **doar în ipoteza în care o persoană ce desfășoară activități de cercetare-dezvoltare preia texte, fragmente de text ori expresii din opera originală a altui autor, fără acordul acestuia din urmă și fără a menționa faptul preluării în sine și sursa de inspirație, se poate face confuzia între un simplu plagiat și o încălcare de plano a dreptului de autor, respectiv contrafacere** (s.n. în cazul contrafacerii, sub condiția respectării termenului de protecție legală a dreptului de autor). În concret, deși fapta respectivă va întruni **în majoritatea ipotezelor caracteristicile ambelor concepte**, aceasta nu va prezenta și condițiile de existență a contrafacerii, ci **doar pe cele de la plagiat, în cazurile expres și limitativ prevăzute în conținutul art. 35 din Legea nr. 8/1996**, care consacră situațiile când este permisă reproducerea unor elemente protejate prin drept de autor fără aprobarea prealabilă a titularului respectivului drept și fără plata niciunei remunerații. Spre pildă, fapta va reprezenta **doar plagiat** în cazul în care sunt

³¹ T. Bodoască, A. Drăghici, „Utilizarea operei de către terțe persoane fără consimțământul titularului dreptului de autor” 2012, Pandectele Romane nr. 10/, articol disponibil integral pe platforma www.idrept.ro.

preluate *ad litteram* scurte citate³² din opera unui terț adusă anterior la cunoștința publicului, fără consimțământul acestuia din urmă, în măsura în care reproducerea respectivă este în acord cu bunele uzanțe, nu contravine normalei exploatare a operei și nu generează *eo ipso* niciun fel de prejudiciu titularului dreptului de autor.

IV. Concluzii

În considerarea aspectelor anterior prezentate, se pot decela cu ușurință o serie de concluzii pertinente cu privire la conceptul de plagiat. Mai întâi, apreciem necesar a evidenția că acest concept **nu constituie un aspect de noutate** în societatea cotidiană, reprezentând, fără doar și poate, o „meteahnă” uzuală încă din cele mai îndepărtate timpuri, incidentă în aproape toate domeniile ce implică creații susceptibile de reproducere (literatură, cercetare, muzică, precum și altele asemenea). Apoi, nu poate fi neglijat aspectul că, deși legislația privind plagiatul a fost modificată ori completată în diferite rânduri, aceasta este ușor criticabilă pe de o parte, prin prisma inadvertențelor conținute și a lipsei sale de claritate, putând genera serioase confuzii în practică și pe de altă parte, prin aceea că prezintă o procedură anevoioasă relativă la stabilirea și pedepsirea plagiatelor. Ca atare, opinăm că legea în întregime se impune a fi regândită din temelii și în acest context dat, având în vedere și legătura insolubilă dintre conceptele de „plagiat” și „drept de autor”, dar și dezbaterile perpetue pe care reglementările paralele ale acestora le generează în doctrină și jurisprudență, considerăm preferabilă, *de lege ferenda*, efectuarea unei serioase analize a oportunității privind crearea unei **legislații unitare**, care să răspundă în întregime problemelor și controverselor existente.

³² A se vedea, în acest sens, E. Socaciu, C. Vică și alții, *op. cit.*, pag.120; S. Florea, *op.cit.*